

Conf. univ. dr. Adrian M. Truichici

cercetător științific asociat
la Institutul de Cercetări Juridice
„Acad. Andrei Rădulescu”
al Academiei Române
avocat în Baroul București

Dr. Luiza Neagu

avocat
în Baroul București

DREPT PROCESUAL PENAL JURISPRUDENȚA CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE

Universul Juridic

București

- 2018 -

CAPITOLUL I

PRINCIPII APLICABILE DREPTULUI PROCESUAL PENAL	11
1. Principiul <i>ne bis in idem</i> . Admisibilitatea urmăririi penale a unui inculpat într-un stat membru, după închiderea procedurii penale începute împotriva sa de parchet într-un alt stat membru, fără urmărire penală aprofundată. Absența unei aprecieri asupra fondului cauzei	11
2. Principiul <i>ne bis in idem</i> . Domeniu de aplicare. Ordonanță de netrimitere în judecată pentru motivul că nu există suficiente probe dată de o instanță a unui stat contractant. Posibilitate de redeschidere a anchetei judiciare în cazul în care apar probe noi. Noțiunea de persoană împotriva căreia a fost pronunțată o „hotărâre definitivă”. Urmărire penală într-un alt stat contractant împotriva aceleiași persoane și pentru aceleași fapte. Stingerea acțiunii penale și aplicarea principiului <i>ne bis in idem</i>	17
3. Principiul <i>ne bis in idem</i> . Domeniu de aplicare. Noțiunea „hotărâre definitivă”. Decizie prin care un organ de poliție dispune încetarea urmăririi penale. Decizie care nu stinge acțiunea penală și care nu are un efect <i>ne bis in idem</i> potrivit dreptului național	22
4. Principiul <i>ne bis in idem</i> . Noțiunea „hotărâre definitivă”. Noțiunea „pedeapsă care nu mai poate fi executată”. Articolul 54 din Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen. Condamnare în lipsă pentru aceleași fapte	27
5. Principiul specialității. Decizia-cadru 2002/584/JAI. Articolul 27. Mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre. Procedura consimțământului	32
6. Principiul încrederii reciproce dintre statele membre. Principiul recunoașterii reciproce. Motive de refuz al executării mandatului european de arestare. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Articolul 4. Interzicerea tratamentelor inumane sau degradante. Condiții de detenție în statul membru emitent	42
7. Principiul dublei incriminări. Temeiuri de nerecunoaștere și de neexecutare bazate pe lipsa dublei incriminări. Resortisant al statului de executare condamnat în statul emitent pentru nerespectarea deciziei unei autorități publice	54

CAPITOLUL II

INTERPRETAREA DREPTULUI UNIUNII EUROPENE. CEREREA DE DECIZIE PRELIMINARĂ	60
8. Drept care reglementează executarea unei pedepse. Interpretarea unei norme naționale din statul de executare care prevede o reducere a pedepsei privative de libertate ca urmare a muncii prestate de persoana condamnată în cursul detenției sale în statul emitent. Efectele juridice ale deciziilor-cadru. Obligația de interpretare conformă	60

9. Reinterpretarea dreptului Uniunii Europene prin raportare la obiectivele urmărite de reglementare. Facilitarea și accelerarea cooperării judiciare. Decizia-cadru 2002/584/JAI. Articolul 23. Termenul pentru predarea persoanei căutate. Posibilitatea de a conveni de mai multe ori asupra unei noi date a predării. Rezistența persoanei căutate la predarea sa. Forță majoră69
10. Cuprinsul unei cereri de decizie preliminară. Normă națională care prevede recuzarea instanței naționale pentru că a exprimat o opinie provizorie în cererea de decizie preliminară prin constatarea cadrului factual și juridic78
11. Marjă de apreciere lăsată de jurisprudența națională instanțelor naționale pentru a decide dacă aplică sau nu aplică respectiva convenție. Control jurisdicțional al arestării preventive a inculpatului. Reglementare națională care interzice, pe durata fazei contencioase a procedurii, să se verifice dacă există motive verosimile să se presupună că inculpatul a săvârșit o infracțiune. Neconformitate cu articolul 5 paragraful 1 litera c și paragraful 4 din Convenția europeană pentru apărarea dreptului omului și a libertăților fundamentale84
12. Transpunerea Directivelor UE în dreptul național. Principiul proporționalității. Dreptul de a rămâne într-un stat membru. Plasare în detenție. Obiectivele de interes general recunoscute de UE. Necesitatea protejării drepturilor și libertăților individuale88
13. Obligația de interpretare a dreptului național în lumina finalității textului comunitar. Obligație inerentă sistemului Tratatului FUE. Imposibilitatea de a interpreta o dispoziție din dreptul intern în conformitate cu o decizie-cadru ca urmare a faptului că este ținută de interpretarea dată de curtea supremă națională într-o hotărâre în interpretare98

CAPITOLUL III

- NOȚIUNI APLICABILE ÎN DREPTUL PROCESUAL PENAL**109
14. Noțiunea „stat membru de executare”. Mandat european de arestare și proceduri de predare între state membre. „Lanț” de mandate europene de arestare. Executarea unui al treilea mandat european de arestare împotriva aceleiași persoane. Consimțământ pentru predare. Procedură preliminară de urgență109
15. Noțiunea „decizie judiciară”. Decizia-cadru 2002/584/JAI. Articolul 1 alineatul (1). Noțiunea „autoritate judiciară emitentă”. Articolul 6 alineatul (1). Mandat european de arestare emis de Ministerul Justiției din Republica Lituania în scopul executării unei pedepse privative de libertate121
16. Noțiunea „decizie judiciară”. Decizia-cadru 2002/584/JAI. Articolul 1 alineatul (1). Noțiunea „autoritate judiciară emitentă”. Articolul 6 alineatul (1). Mandat european de arestare emis de Rikspolisstyrelsen (Direcția Generală a Poliției Naționale, Suedia) în scopul executării unei pedepse privative de libertate128
17. Arest la domiciliu însoțit de purtarea unei brățări electronice. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene135
18. Noțiunea „aceleași fapte”. Urmărire penală în diferite state contractante. Noțiunea de „executare” a pedepselor. Suspendarea executării pedepsei.

Deducerea perioadelor de arestare preventivă de scurtă durată. Mandatul european de arestare.....	143
19. Noțiunea „aceleași fapte”. <i>Ne bis in idem</i> . Posibilitatea autorității judiciare de executare de a refuza executarea unui mandat european de arestare. Hotărâre definitivă în statul membru emitent.....	152
20. Noțiunile de pedeapsă „executată” și pedeapsă „în curs de executare”. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Articolele 50 și 52. Principiul <i>ne bis in idem</i> . Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen	159

CAPITOLUL IV

DREPTURILE PARTICIPANȚILOR ÎN CADRUL PROCEDURILOR PENALE	168
21. Dreptul la interpretare și la traducere în cadrul procedurilor penale. Limba în care se desfășoară procedura. Ordonanță penală de condamnare la o amendă. Posibilitatea formulării unei opoziții într-o altă limbă decât cea în care se desfășoară procedura. Dreptul la informare cu privire la acuzare. Notificarea unei ordonanțe penale. Desemnare obligatorie a unui mandatar de către persoana suspectată. Termen de opoziție care curge de la data notificării mandatului.....	168
22. Dreptul la interpretare și la traducere. Noțiunea „procedură penală”. Procedură prevăzută de un stat membru vizând recunoașterea unei decizii în materie penală pronunțate de o instanță dintr-un alt stat membru și înscrierea în cazierul judiciar a condamnării pronunțate de instanța respectivă. Costuri legate de traducerea deciziei	176
23. Dreptul la informare în cadrul procedurilor penale. Dreptul la informare cu privire la acuzare. Notificarea unei ordonanțe penale. Modalități. Desemnarea obligatorie a unui mandatar. Persoană suspectată nerezidentă și fără domiciliu fix. Termen de opoziție care curge de la notificarea mandatului	183
24. Dreptul la o cale de atac efectivă și la un proces echitabil. Principiul <i>ne bis in idem</i> . Punerea în aplicare a dreptului Uniunii. Jocuri de noroc. Reglementare restrictivă a unui stat membru. Motive imperative de interes general.....	190
25. Dreptul la apărare. Dreptul resortisantului unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală de a fi ascultat înainte de adoptarea unei decizii care i-ar putea afecta interesele. Refuzul administrației, însoțit de obligarea la părăsirea teritoriului, de a acorda unui astfel de resortisant un permis de ședere cu titlu de azil. Dreptul de a fi ascultat înainte de emiterea deciziei de returnare	198
26. Dreptul la protecție jurisdicțională efectivă. Reglementare națională care prevede obligația instanței de a cerceta din oficiu elementele cu privire la care este sesizată în cadrul urmăririi penale	207

CAPITOLUL V

PARTEA CIVILĂ ÎN PROCESUL PENAL	216
27. Plângere cu constituire de parte civilă. Litispendență. Cerere formulată în fața unei instanțe a unui alt stat membru. Instrucție judiciară în curs. Data la care se consideră că o instanță este sesizată.....	216

CAPITOLUL VI

PROBELE ÎN PROCESUL PENAL	225
28. Încălcarea normelor în materie de sarcină a probei. Principiul prezumției de nevinovăție și principiul <i>in dubio pro reo</i> . Denaturarea elementelor de probă	225
29. Nelegalitatea utilizării elementelor de probă transmise Comisiei de poliția vamală și financiară. Încălcarea normelor fundamentale de procedură și a dreptului la apărare. Admisibilitatea probelor transmise de autoritățile fiscale naționale	241

CAPITOLUL VII

MANDATUL DE ARESTARE	254
30. Noțiunea „mandat de arestare”. Noțiune autonomă de drept al Uniunii. Principiul încrederii reciproce dintre statele membre și principiul recunoașterii reciproce. Mandat de arestare național emis de un serviciu de poliție și validat de un procuror în scopul urmăririi penale	254
31. Mandat de arestare emis în vederea executării unei pedepse privative de libertate. Noțiunea „proces în urma căruia a fost pronunțată decizia”. Procedură privind modificarea unor pedepse pronunțate anterior. Decizie prin care se pronunță o pedeapsă rezultantă. Decizie pronunțată fără ca persoana în cauză să fi fost prezentă în persoană. Persoană condamnată care nu a fost prezentă în persoană la proces în cadrul condamnării sale inițiale, nici în primă instanță, nici în fața instanței de apel. Mandat de arestare – care nu furnizează informații în această privință. Consecințe pentru autoritatea judiciară de executare	259
32. Drept penal național care subordonează executarea unui mandat european de arestare condiției ca, pe lângă dubla incriminare, fapta incriminată să fie pedepsită în conformitate cu dreptul statului membru de executare cu o pedeapsă sau cu o măsură de siguranță privative de libertate a căror durată maximă este de cel puțin douăsprezece luni	272
33. Decizia-cadru 2002/584/JAI. Articolul 8 alineatul (1) litera (c). Obligația de a include în mandatul european de arestare informații referitoare la existența unui „mandat de arestare”. Lipsa unui mandat de arestare național prealabil și distinct de mandatul european de arestare. Consecință	276

CAPITOLUL VIII

URMĂRIREA PENALĂ	284
34. Act care poate declanșa urmărirea penală. Autoritate competentă să califice actul	284
35. Mandat european de arestare emis în scopul urmăririi penale. Motive de refuz al executării. Procedurile de predare între statele membre	289
36. Obligația statelor membre de a iniția proceduri de urmărire penală în cazul anumitor infracțiuni. Procedura penală, care poate presupune secretul cercetării. Regulamentul (CE) nr. 810/2009. Introducere ilegală de resortisanți ai unor țări terțe pe teritoriul unui stat membru	299

37. Obligația statelor membre de a respecta drepturile fundamentale astfel cum sunt consacrate de CEDO sau de dreptul lor național în cadrul urmăririi penale. Exploatarea căilor de atac care permit contestarea legalității procedurii de urmărire penală	299
---	-----

CAPITOLUL IX

HOTĂRĂRILE JUDECĂTOREȘTI	309
---------------------------------------	------------

38. Noțiunea „emitere a hotărârii definitive”. Cooperare judiciară în materie penală. Recunoaștere reciprocă a hotărârilor judecătorești. Decizia-cadru 2008/909/JAI. Domeniu de aplicare. Articolul 28. Dispoziție tranzitorie	309
39. Pedepsă pronunțată într-o cauză judecată în lipsă. Noțiunile „citare personală la proces” și „informare oficială prin alte mijloace”. Noțiuni autonome de drept al Uniunii. Mandat european de arestare. Proceduri de predare între statele membre. Condiții de executare. Motive de neexecutare facultativă. Excepții. Executarea obligatorie.....	313
40. Ordonanță penală pronunțată în urma unei proceduri unilaterale simplificate și prin care destinatarul acesteia este condamnat la plata unei amenzi pentru o infracțiune minoră. Directiva 2010/64/UE. Articolul 3 alineatul (1).....	322
41. Legislație națională care prevede o sancțiune penală pentru fapte referitoare la neplata taxei pe valoarea adăugată. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 50. Principiul <i>ne bis in idem</i> . Identitate de persoană acuzată sau sancționată	326
42. Decizia-cadru 2008/675/JAI. Luarea în considerare, în cadrul unui nou proces penal, a unei hotărâri de condamnare pronunțate anterior într-un alt stat membru, în vederea aplicării unei pedepse totale. Procedură națională de recunoaștere prealabilă a acestei hotărâri. Modificarea modalităților de executare a pedepsei aplicate în acest alt stat membru.....	330
43. Aplicarea și executarea unei pedepse cu închisoarea în cursul procedurii de returnare. Pedepsă care nu constituie o „măsură” sau o „măsură coercitivă” în sensul articolului 8 din Directiva 2008/115	338

CAPITOLUL X

CĂILE DE ATAC	345
----------------------------	------------

44. Dreptul la o cale de atac efectivă. Directiva 2005/85/CE. Standardele minime cu privire la procedurile din statele membre de acordare și retragere a statutului de refugiat. Articolul 39. Cereri de azil multiple. Efect nesuspensiv al acțiunii formulate împotriva unei hotărâri a autorității naționale competente de a nu examina în continuare o cerere de azil ulterioară.....	345
45. Recurs. Lipsa dezvoltării elementelor esențiale de fapt și de drept. Combaterea terorismului. Măsuri restrictive specifice împotriva anumitor persoane și entități care au legătură cu Osama bin Laden, cu rețeaua Al-Qaida și cu talibanii.....	351

46. Recurs care nu indică cu precizie elementele criticate ale hotărârii sau ale ordonanței a cărei anulare se solicită. Contrabandă cu țigări. Încărcătura de țigări cu destinația Spania. Fraudă comisă în cursul unei operațiuni de tranzit comunitar364
47. Posibilitate de revizuire a hotărârii. Cooperare polițienească și judiciară în materie penală. Mandat european de arestare. Proceduri de predare între statele membre. Decizii pronunțate în urma unui proces la care persoana în cauză nu a fost prezentă în persoană. Executarea unei pedepse pronunțate în lipsă373
48. Exercițarea unei căi de atac. Întinderea controlului jurisdicțional. Termen de șase luni în vederea executării transferului. Calculul termenelor. Efect suspensiv. Organizarea trecerii frontierei de către autoritățile unui stat membru în vederea tranzitării către un alt stat membru. Intrare autorizată prin derogare pentru motive umanitare. Trecerea ilegală a unei frontiere externe. Termen de 12 luni de la trecerea frontierei.....384
49. Procedură în apel care presupune o nouă examinare a cauzei pe fond. Noțiunea „proces în urma căruia a fost pronunțată decizia”. Persoană care a fost prezentă în persoană în primă instanță. Mandat de arestare care nu furnizează nicio informație care să permită să se verifice dacă dreptul la apărare al persoanei condamnate a fost respectat în cadrul procedurii în apel392

CAPITOLUL XI

- EXTRĂDAREA. EXPULZAREA.....403**
50. Extrădare către un stat terț a unui resortisant al unui stat membru care și-a exercitat dreptul la liberă circulație. Protecția resortisanților unui stat membru împotriva extrădării. Lipsa protecției resortisanților celorlalte state membre. Restricție privind libera circulație. Justificare întemeiată pe prevenirea impunității. Proportionalitate. Verificarea garanțiilor prevăzute la articolul 19 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene403
51. Protecție împotriva extrădării. Extrădarea unui resortisant al unui stat membru al Uniunii Europene către un stat terț în care există riscul să fie supus pedepsei cu moartea. Cetățenia Uniunii. Articolele 18 și 21 TFUE. Articolul 19 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene410
52. Reglementare națională care prevede o pedeapsă cu amenda ce poate fi înlocuită cu măsura expulzării sau cu sancțiunea domiciliului forțat. Spațiul de libertate, securitate și justiție. Directiva 2008/115/CE. Standarde și proceduri comune pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală414
53. Returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală. Directiva 2008/115/CE. Articolul 11 alineatul (2). Decizie privind o interdicție de intrare adoptată înainte de intrarea în vigoare a acestei directive și care vizează o durată mai lungă decât cea prevăzută de directiva menționată. Punctul de plecare al perioadei interdicției de intrare418
54. Directiva 2004/38/CE. Articolul 28 alineatul (3) litera (a). Protecția împotriva expulzării. Modul de calcul al perioadei de zece ani. Luarea în considerare a perioadelor de detenție.....426

CAPITOLUL I PRINCIPII APLICABILE DREPTULUI PROCESUAL PENAL

1

Principiul *ne bis in idem*. Admisibilitatea urmăririi penale a unui inculpat într-un stat membru, după închiderea procedurii penale începute împotriva sa de parchet într-un alt stat membru, fără urmărire penală aprofundată. Absența unei aprecieri asupra fondului cauzei

Principiul ne bis in idem trebuie să fie interpretat în sensul că o decizie a parchetului de încetare în mod definitiv a urmăririi penale, sub rezerva redeschiderii sau a anulării sale, fără să fi fost aplicate pedepse, nu poate fi calificată drept decizie definitivă, în sensul acestor articole, dacă din motivarea acestei decizii rezultă că procedura penală respectivă a fost închisă fără ca o urmărire penală aprofundată să fi fost efectuată, absența audierii victimei și a unui eventual martor reprezentând un indiciu al lipsei unei astfel de urmăriri aprofundate. Absența audierii victimei și a unui eventual martor constituie un indiciu că nu a fost efectuată o urmărire penală aprofundată în cauza principală.

↪ CJUE, Marea Cameră, Hotărârea din 29 iunie 2016, cauza C-486/14

Tipul și obiectul

Cererea de decizie preliminară a fost prezentată în cadrul unei proceduri penale declanșate în Germania împotriva domnului Piotr Kossowski¹, acuzat de comiterea, la 2 octombrie 2005, a unor acte calificate drept extorcare asimilată tâlhăriei pe teritoriul acestui stat membru. Cererea privește interpretarea articolelor 54 și 55 din Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen din 14 iunie 1985 între guvernele statelor din Uniunea Economică Benelux, Republicii Federale Germania și Republicii Franceze privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele comune, semnată la Schengen (Luxemburg) la 19 iunie 1990 și intrată în vigoare la 26 martie 1995², precum și a articolului 50 și a articolului 52 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene³.

Litigiul principal și întrebările preliminare

Din decizia de trimitere reiese că Staatsanwaltschaft Hamburg⁴ l-a acuzat pe inculpat de săvârșirea, în Hamburg (Germania), la 2 octombrie 2005, a unor fapte care în dreptul penal

¹ Denumit în continuare „inculpatul”.

² JO 2000, L 239, p. 19, Ediție specială, 19/vol. 1, p. 183, Denumită în continuare „CAAS”.

³ Denumită în continuare „carta”.

⁴ Parchetul din Hamburg, Germania.